

"לדורות" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצולת השואה

אוסף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

להזכירכם:

1. את השאלון המלא נא לשלוח לדוא"ל: laad@jafi.org
2. את הנספח החתום בידי הניצולה יש לשלוח בסריקה למייל laad@jafi.org או בפקס 03-7453557.
3. למידע ושאלות בנוגע למילוי הטופס ניתן להתקשר למוקד המידע של המשרד לאזרחים ותיקים *8840.
4. לשאלות בנוגע לשיבוצים או בעיות שעלו בעת הביקור ניתן להתקשר ל-"רוח טובה" 1-700-505-202.

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם פרטי:	שם משפחה:
1581	775

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדת:		בלועזית	
775		Zandar	
שם פרטי איתו נולדת:		בלועזית	
505		Zicel	
עיר לידה:		בלועזית	
קלובוצק		Klubuzk	
שם פרטי ושם משפחה של האב:		שם פרטי ושם נעורים של האב:	
שם פרטי 775		שם פרטי 775	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה:		בלועזית	
קלובוצק		Polin	
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה:		מקצוע לפני המלחמה:	
(יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה)		(תלמיד, סנדלר, מורה)	
בית המדרש היה קלובוצק		תפירה	
מקומות מגורים בתקופת המלחמה:			
(שם העיר או האזור ושם הארץ) קלובוצק, קלובוצק, קלובוצק			
במידה והיית בגטו, ציין את שמו:			
קלובוצק			
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו:			
מחנה - מחנה גאטץ גאטץ			
המקום בו נודע לך כי הנר אדם חופשי:		תאריך השחרור:	
קלובוצק 1810/145		1810/145	
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו:		ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור:	
(מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)		קלובוצק	
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממת עד מתי:		שנת עלייה:	
קלובוצק		18.01.46	
במידה ועלת באניה, ציין את שמה:		שם באניית עלייתך:	
קלובוצק		קלובוצק	

... "מי מאיתנו ישאר, מי מאיתנו יספר" – נעמי זהר

קורות חיי לפני המלחמה

שמי נעמי, נולדתי ב-1920, הוריי הם שרה קריסל לבית גוטמן ולאבי משה בן זאב זנדר. קראו לי זיסל שפירושו ביידיש "מתוקה". גרנו בעיר צ'נסטחובה ברחוב יוסלאביצ'ה 11. האוכלוסייה היהודית בעיר מנתה 30,000 נפש. היינו משפחה דתית-חסידית. משפחתנו השתייכה לחסידות "רדומסק".

אבי היה שוחט, בודק, מוהל ושליח ציבור, והיה ידוע בפיוטיו. אימי הייתה עקרת בית. היו לי שישה אחים: זאב-יהודה, דוד, יצחק, חיים, שמריהו-הירש ויעקב. כל אחיי למדו בישיבות. אני הייתי היחידה ממשפחתי שלמדה בבי"ס כללי-פולני. בנוסף לכך למדתי בבי"ס דתי לבנות בשם "בית יעקב". תקופת הילדות שלי הייתה מאושרת, אהבתי היסטוריה, אהבתי לקרוא ספרים והשתייכתי לתנועת נוער יהודית בשם "בנות אגודת ישראל".

קורות חיי בזמן המלחמה

בראשון לספטמבר 1939 פלשו הגרמנים לפולין והנחיתו על היהודים גזרות רבות וקשות. הם שללו את חופש התנועה, פיטרו יהודים ממשורותיהם, גירשו אותם מבתיהם והחרימו מצרכי מזון לטובת הצבא הגרמני. חל איסור על התכנסות של יותר משלושה איש היו מוציאים אותם להורג בו במקום. כמו כן נסגרו גנים, בתי ספר וישיבות.

נאלצנו ללבוש סרט לבן עבה עם מגן דוד כחול כדי שיוכלו לזהות שאנו יהודים אפילו מרחוק. היהודים צוו לתת את כל כלי הנשק והסכינים שהיו ברשותם. אבי שהיה שוחט נאלץ למסור את הסכינים שהיו ברשותו שהם בעצם כלי העבודה שלו. למרות האיסור הצליח אבי להסתיר שני סכינים בתוך בור באדמה. באחד הימים ביקשו מאבי לשחוט פרה והדבר היה כרוך בסכנה של חירוף נפשות. כדי להתגבר על האיסור אבי בחר בי לשאת את הסכין כשהוא מוחבא על גופי. אני שהייתי בלונדינית ונראתי כגויה הלכתי ראשונה ואחרי כאילו ללא כל קשר הלך אבי עד שהגענו למקום המיועד.

בקיץ 1941 יצאה גרמניה למלחמה נגד רוסיה. מודעות גדולות הופצו וקראו ליהודים למסור את כל בגדיהם החמים, שמיכות ופרוות. אבי החביא את השטריימל שלו במסתור בקיר הבית ולימים אחי יצחק הביא אותו ארצה. הגרמנים ריכזו את היהודים מהפרברים ומהכפרים לאזור הגטו שבעיר. אנחנו נשארנו בביתנו כי הבית שלנו היה בתחום הגטו. נאלצנו לחיות בדוחק ביחד עם עוד כמה משפחות. תנאי התברואה היו קשים וגרמו למחלות רבות. בן אחי שהיה תינוק וגר יחד איתנו - חלה ונפטר.

שבוע לפני חג ראש השנה התחילה המלחמה, שמרנו על הלוח העברי (דתי), שולחן ערוך, ועל כל הקשור בנושאי כשרות ודת. בבית תמיד היה אוכל שאימא הכינה, אבא כתב את לוח העברי ידני וכשסיים נסעתי לקרובים עם הלוח כדי שיהיה להם לכבוד יום הכיפורים. האנשים לא רצו את הלוח כי היו מאוד עצובים מהמצב ולא האמינו שיחזיקו מעמד עד סוף המלחמה. אני ניסיתי לקבל עידוד ע"י מכתבים שבהם נכתב שיעזרו לנו.

ביום כיפור 1942 רצה אבי בכל מאודו לערוך תפילה בציבור. לעת ערב טרם תפילת "כל נדריי" שם אבי את ידיו על ראשו וברך אותנו בקול חנוק מבכי. אחר כך התכנסו בביתנו מספר מניינים שהתעלמו מהסכנה שבהתכנסות. התפילות נאמרו בשקט והיו מלוות באנחות בכי.

למחרת בשעות אחר הצהריים לקראת שעת נעילה הוחלט שהפעם מוותרים על התקיעה בשופר. נודע לנו שקבוצות של אוקראינים פשטו בעיר. הנוכחים הספיקו להתפלל "בשנה הבאה בירושלים..." ואז עלו לדירה שוטרים יהודיים שהאיצו בהם להתפזר.

גם אלינו הגיעו הפורעים. בתחילה לקחו את אמי. אבי ניסה לדבר ולשכנע שיוותרו לה ואז נלקח גם הוא. איתם נלקחו גם שני אחיי הבוגרים ונשותיהם יחד עם ילדיהם, ושני אחיי הצעירים ממני. כולם הובלו לטרבלינקה אל מותם.

יצחק, חיים ואני נלקחנו לעבודה. תפקידנו היה לאסוף ציוד ובגדים שהשאירו היהודים בבתיהם. לאחר תקופה קצרה הוכנסנו למחנה הכפייה בשם "האסאג" ששימש כבית חרושת לתחמושת. מפעל גרמני זה ייצר ושיפר תחמושת. אני עסקתי בחידוש של קלעי רובה.

בשנה זו (1942) מתקרבים ל"פתרון הסופי" וכשנודע לאבא שהיתה אקציה (גירוש) נעלמה התקווה ונכנס הייאוש.

התנאים היו קשים: קור, רעב, חולי והיה ברור שמי שלא יגיע למסדר ייצא במשלוח הבא. הייתה שם משגיחה קפדנית ופעמים רבות חטפו העובדים מכות עד מוות. באותה תקופה החלו הגרמנים להרוס את הגטו בעיר על יושביו ושלחו את מי שנותר שם לטרבלינקה.

לקראת סוף שנת 1944 שמענו שהצבא הגרמני נחל הפסדים במלחמתו ברוסיה ושהחיילים הרוסים מתקרבים לעיר. הגרמנים רצו לשלוח אותנו למחנות ההשמדה. הם הצליחו לשלוח כשליש מהעובדים לצעדת המוות. גם חיים אחי הצעיר נלקח ומת בצעדה זו. ונותרתי אני, אחי יצחק ורעייתו לאה.

מה שאני זוכרת כבר הרבה שנים זה שלא היה לנו מה לאכול, והדאגה שחינו הולכים ונעשים קשים יותר – סכנת הקיום.

עמדנו בתור שעות כדי לקבל לחם ואם היה פולני מגיע, היה נדחף לתור ומקבל אוכל לפנינו.

העשירים שמרו על כספם אך בהמשך כולם הובלו למותם. חשבונות הבנק נסגרו, הפסקנו לחיות כבני אדם. אך הרצון לחיות היה טמון בתוכנו ולכן נתנו את כל מה שיש לנו כדי לשרוד.

את הסרט הצהוב אמרו לנו לשים בשנת 1940 – חצי שנה אחרי פרוץ המלחמה. כל דקה מצאו סיבה איך להרוג, לגרור, לתלוש פאות ולענות את היהודים גם ברחובות. אחד מכר סוכרזית, לקחו אותו והרגו. חיפשנו דרך לשרוד גם על ידי עידוד אחד את השני.

כל המשפחה שלנו היתה יחד בבית שלנו שהיה בגטו בצ'נסטחובה הוא לא נפגע כמעט והוא עד היום קיים. לפני הכל היתה סכנת נפשות, היו חטיפות של בחורים כדי לקחת אותם לעבוד, כמובן שהיו גם נשים שנחטפו לעבודה. כל יום שמענו את מי חטפו. היו באים לבתים כדי לקחת גברים ונשים לגטו אפילו בחג פורים.

הכרתי אנשים בצ'נסטחובה שהיו במחתרת ועזרו לנו. כששמענו על מרד בגטו וורשה, התעודדנו. היו הרבה אנשים שהסתתרו ולבסוף נעלמו. פחדנו שיזהו אותנו כיהודים ולכן העדפנו להסתובב כמה שפחות בגטו. הבן דוד שלי אמר לנו שנברח ואני לא הייתי בנויה לזה. אם מישהו הסתיר יהודי והיה רב עם השכן הגוי הוא היה מתלונן עליו והיהודי נתפש.

הרבי שלנו הסתתר בוורשה ולא נשאר בדירת המגורים כי הגרמנים ידעו עליו והוא נלקח לאקציה ומשם לטרבלינקה. כשהרבי היה חיי הייתה לכולנו תקווה וכשהוא נתפש נעלמה לה התקווה שהייתה בתוך ליבנו.

החיים נעשים יותר קשים, הצווים והפקודות מצרים את חיי היום יום. החיים מכבידים אצל רוב הקהילה היהודית.

במסע של 250 איש לקחו לבית הקברות זרקו לבורות. כל פעם הרגו בשיטה חדשה אחרת. אירוע זה נערך בפורים בשנת 1943

קורות חיי מתום המלחמה ועד עלייתי לארץ

בינואר 1945 שוחררנו על ידי הצבא הרוסי-הצבא האדום. הנה בא הרגע לו ציפינו וראינו את תבוסתו של הצבא הגרמני. חודשיים לאחר השחרור נשלחתי להכשרה שהוקמה בעיר קלצה. בהכשרה שנקראה "קיבוץ" עבדתי בגן ירוק ונרתמתי לפעילות בהוראה בעיקר בנושא היהדות בנוסף חיפשנו את קרובי המשפחה – שרידי השואה. כל כוונותיי ומטרותיי היו לעזוב את אדמת פולין ולעלות לארץ ישראל.

באביב 1945 החלה הבריחה לארץ ישראל. עברנו מקומות רבים במסווה של פליטים יוונים. עברנו את צ'כוסלובקיה, הונגריה, אוסטריה והגענו לאיטליה. חיפוש נתיבי הבריחה נעשה בעיקר על ידי פרטיזנים לשעבר, והקשר בין נקודות הבריחה נעשה על ידי בלדרים שהיו מצוידים בתעודות מזויפות של הצלב האדום הבין לאומי. כשהגענו לרג'יו אמילייה, קיבל אותנו אשר מיטלמן שהיה חבר קיבוץ גשר. הוא תיאר את מקום ההכשרה שנקראה "המורד". הוא ציין את התנאים הקשים שהיו שם ובסיום דבריו אמר אשר: "לא חשוב במה נקבל אתכם, אלא איך". אשר הוסיף וסיפר על חיי היומיום בארץ ישראל ובמיוחד בקיבוץ גשר.

בשישה בינואר 1946 לפנות ערב הגיעו לחצר ההכשרה חמש משאיות צבאיות מכוסות בבד אברזין. עלינו עליהן והסתירו אותנו מאחורי הבד. נאסר עלינו לדבר או להציץ החוצה. השיירה מנתה שלושים ושש משאיות ובהן הובלו תשע מאות איש מההכשרות שבצפון איטליה לעבר הנמל. לאחר כמה שעות של נסיעה ירדנו מהמשאיות ולהפתעתנו הבחנו שבמקום להגיע לנמל הגענו בחזרה להכשרה. התברר לנו שכמעט התגלינו על ידי המשטרה הצבאית הבריטית ולכן נאלצו הנהגים לחזור על עקבותיהם. למחרת יצאנו שוב ולשמחתנו הפעם הצלחנו להגיע לנמל בשלום.

בתשעה בינואר 1946 הפלגנו באונייה "אנצ'ו סירני" (רודינה לשעבר) האונייה נקראה על שמו של אנצ'ו סירני שצנח במסגרת הצבא הבריטי בצפון איטליה, נשבה והוצא להורג במחנה דאכאו. התנאים באונייה היו קשים ביותר, האונייה הוכשרה לקלות עד 400 מעפילים ובפועל הועלו עליה כ- 900 איש.

בשבעה עשר לינואר 1946 זיהה אותנו מטוס סיור בריטי, ובעקבותיו הופיעה משחתת בריטית. הם ביקשו לראות את המסמכים, אך רב החובל כבר קודם לכן זרק אותם לים וביניהם גם את המזוודה עם התמונות שלנו שהפקדנו למשמרות עוד בהיותנו באיטליה. זו הייתה עבורנו פרידה כואבת משרידי העבר. קיבלנו הוראה להפליג לנמל חיפה. ושם הוקפנו במאות אנשי צבא ומשטרה בריטיים.

כשנה אחר כך אחי יצחק הודות למשפחה המיוחסת של אשתו קיבל סרטיפיקט, נסע לצרפת ועלה ארצה עם אשתו לאה באונייה "פרובידנס" באפריל 1947. לימים נולדו להם שלושה ילדים: חיה, משה ושרה.

חיי בארץ

כשהאונייה עגנה עלו כל המעפילים לסיפון והחלטנו לשיר את ההמנון, את "התקווה". השוטרים הבריטיים נעמדו דם והצדיעו. מנמל חיפה לקחה אותנו שיירה של אוטובוסים למחנה עתלית. אני זוכרת שבדרך שרנו וקילפנו תפוזים שקיבלנו כשי מעובדי הנמל.

בעשרים ושמונה לינואר 1946 בזמן שהותנו בעתלית הוקצו עוד 1,500 סרטיפיקטים על ידי ממשלת המנדט. אנחנו היינו הראשונים שנהנו מהמכסה החדשה וכל אחד מאיתנו קיבל תעודת עולה. מעתלית הגענו בשני אוטובוסים לקבוצת גשר. התקבלנו בברכה, בחום ובשלט ענק בו היה כתוב "ושבו בנים אל גבולם". לכולנו מצאו החברים קורת גג ורק מאוחר יותר נודע לנו שמשפחות אחדות ויתרו למעננו על מגוריהם.

בחברה הקיבוצית קיוונו למצוא מקצת ממה שאבד לנו- בית, משפחה, השתייכות, שותפות ותמיכה. בהדרגה נוצרו בינינו יחסי קירבה שנבעו מחיי השיתוף. בגשר הכרתי את עזריאל בנם של משה והינדה אוסטשצ'גרא. עזריאל נולד בשנת 1920 בוורשה

שבפולין. בשנת 1924 עלו ארצה סבו וסבתו מנחם וגולדה, הוריו וכל אחיו של משה: ברוך, טובה, בלה, מרדכי ודוד.

בשנת 1935 העלה משה את הוריה של הינדה ארצה – אברהם ודבורה לבית מיורק. הודות לו ניצלה משפחה מאימת השואה. לעזריאל היו שני אחים: אריה ומלאכי ואחות טובה. זיכרונם לברכה. עם עלייתם לארץ ישראל בשנת 1924 התיישבה המשפחה ב"שייח' אברייק". כעבור שנה הם היו ממקימי הישוב "כפר חסידים". שם חיו כארבע שנים ובשנת 1929 עברו להתגורר בחיפה.

משה, אביו של עזריאל עבד כסוחר בקר וכקצב בשוק תלפיות בחיפה והוא גם שימש כגבאי של בית המדרש הגדול שברחוב הרצל. עזריאל התחנך בבית מסורתי ולמד בחיפה עד גיל 18. עם גמר לימודיו הצטרף להכשרה של "הנוער העובד" בעין-חרוד ושנה לאחר מכן בקיץ 1939 הצטרף לקבוצת גשר. ביוני 1946 כארבעה חודשים לאחר בואי לגשר עזריאל ואני נישאנו. עזריאל עבד כרועה צאן ועסק רבות בהברחת עולים ארצה מעיראק וסוריה.

אני חברה בקיבוץ גשר וביוני 1946 היה הפוגרום בקלצה (שנה לאחר סיום המלחמה) ושוב עלילת דם מובילה לפוגרום נוראי. בת דודתי רחל זנדר נלקחה להכשרה בקלצה בעקבותיו של אחי יצחק. רחל נקלעה לפוגרום ויחד עם 45 יהודים הועלו לקומה השלישית שבבית הקהילה היהודית במרכז העיר. הם הושלכו מהגג ושם מצאו את מותם. בעקבות אירוע זה החליטו המוסדות בארץ ישראל לזרז את איסוף הפזורה.

בפסח בשנת 1947 נולדה בתנו הבכורה שרה. שנה לאחר מכן הייתה הכרזת המדינה ומלחמת העצמאות שהרסה את גשר. אנחנו יוצאים ברגל אל עמק הירדן ומשם ל"גלות" בחיפה. בחיפה עבדתי באחזקת בית, תפירה ותיקון בגדים. באותה תקופה שהה עזריאל עם הצאן בעכו ובשנת 1949 הצטרף לבוני גשר החדשה.

בפברואר 1950 חזרנו אל גשר החדשה. עזריאל עסק במלאכות שונות: הדריך בני נוער, היה חשמלאי וממקימי ענף המדגה בגשר. אני עבדתי כמטפלת בבתי ילדים ובתפירה.

ביולי 1950 נולד אברהם, ביולי 1954 נולדה חגית, ובאוגוסט 1957 נולד זאב. עזריאל נפטר בכ"א בטבת שנת 1979. התברכנו בשמונה נכדים: עידית, סמדר, הללי, שירה, עטר, מרב, ניצן ואריאל. יש לי שתי נינות - בנות של עידית ותמיר כץ שהן ליה ונוער. בארצות הברית יש לי נין - בנם של הללי ועידן צודיקר. וכאן בגשר, נינים תאומים טל ועדי - ילדיהם של סמדר ונדב אלון.

ראיון: תמר איינשטיין, קיבוץ שובל, מרץ 2014